

СЛЮСАРЧУК Х. Р.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінального
процесу та криміналістики
(Львівський національний університет
імені Івана Франка)

УДК 343.14

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-4-47>

ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: CONTRA SPERM SPERO!

Стаття присвячена визначенню можливості оскарження повідомлення про підозру у кримінальному провадженні з врахуванням правової природи «обґрунтованої підозри» як стандарту доказування у кримінальному провадженні. Автор доходить висновку, що на сьогодні законодавець не передбачив належного, ефективного механізму реалізації права підозрюваного, його захисника чи законного представника на оскарження повідомлення про підозру у кримінальному провадженні.

На підставі аналізу чинного законодавства та наукової літератури, стверджується, що «повідомлення про підозру» у кримінальному процесі розглядається щонайменше у таких значеннях, як: вольове рішення (твердження) слідчого, прокурора в основі якого перебуває внутрішнє переконання відповідних суб'єктів про вчинення особою кримінального правопорушення; процесуальний (письмовий) акт (документ) у кримінальному провадженні (об'єктивована форма внутрішнього переконання слідчого, прокурора); діяльність слідчого, прокурора під час кримінального провадження (комплекс процесуальних дій слідчого, прокурора щодо організації та безпосереднього вручення письмового повідомлення про підозру у кримінальному провадженні); етап досудового розслідування кримінального провадження; інститут кримінально-процесуального права.

Встановлено, можливість оскарження стороною захисту повідомлення про підозру у кримінальному провадженні як письмового процесуального акта (документа) та діяльності (системи процесуальних дій) слідчого, прокурора у зв'язку із врученням особі відповідного письмового повідомлення.

Разом з цим, у статті стверджується, що оскаржити повідомлення про підозру по суті у кримінальному провадженні не можливо, оскільки у протилежному випадку, слідчий суддя, у стадії досудового розслідування кримінального провадження буде вдаватися у вирішення питання винуватості чи не винуватості підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, здійснюючи при цьому по суті функцію правосуддя.

Також проаналізовано та критично осмислено строк, по завершенню якого, сторона захисту має право оскаржити повідомлення про підозру у кримінальному провадженні.

Ключові слова: повідомлення про підозру, оскарження, обґрунтована підозра, стандарт доказування, кримінальне провадження.

The article is devoted to determining the possibility of appealing a suspicion in a criminal proceeding, taking into account the legal nature of “reasonable suspicion” as a standard of proof in a criminal proceeding. The author comes to the conclusion

that today, unfortunately, the legislator did not foresee a proper, but essentially, effective mechanism of realization of the right of the suspect, his defense counsel or legal representative to appeal a suspicion in a criminal proceeding.

Based on the analysis of the current legislation and scientific literature, it is argued that the “notification of suspicion” in the criminal proceedings being considered at least in such meanings, as: the willful decision (statement) of the investigator and prosecutor; procedural (written) act (document) in criminal proceedings (objectified form of internal conviction of the investigator and prosecutor); the activity of the investigator and prosecutor during the criminal proceedings (the complex of procedural actions of investigator and prosecutor in a criminal proceeding); stage of pre-trial investigation of criminal proceedings; institute of criminal procedural law.

It has been established that the defense can appeal a suspicion in a criminal proceeding as a written procedural act (document) and as the activity (system of procedural actions) of investigator and prosecutor. At the same time, the article states that it is not possible to appeal a suspicion essentially in a criminal proceeding, because otherwise, at the stage of pre-trial investigation of criminal proceedings, the question of guilty or non-guilty of a suspect in a criminal offense will be solved by an investigating judge. At that point, the function of justice will be done at the stage of pre-trial investigation of criminal proceedings by an investigating judge, which is not appropriate in criminal proceeding.

Also it has been analyzed and critically comprehended the term, upon completion of which, the party of defense has the right to appeal the notice of suspicion in a criminal proceeding.

Key words: *suspicion, appeal, reasonable suspicion, standard of proof, criminal proceeding.*

Вступ. У світлі відносно недавніх змін до Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (надалі – КПК) особливої актуальності серед наукової спільноти та юристів – практиків набуло питання можливості, а головне – ефективності, оскарження повідомлення про підозру у кримінальному провадженні з врахуванням «законодавчих» та «емпіричних» реалій, що склались на сьогодні.

Відповідна зацікавленість не дивує, зважаючи на існування у недалекому минулому можливості сторони захисту оскаржувати постанову слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи за Кримінально-процесуальним кодексом 1960 року, успішна реалізація якої завжди «віталась» стороною захисту у кримінальному судочинстві, та врахуванням низки процесуальних наслідків, які виникають у кримінальному провадженні у зв’язку із здійсненням повідомлення про підозру у кримінальному провадженні, перебільшити значення яких для кримінального судочинства не можливо.

Постановка завдання. Разом з цим, науковою спільнотою не до кінця дослідженим та незаслужено обділеним увагою, у контексті оскарження повідомлення про підозру у кримінальному провадженні, залишається питання можливості оскарження «обґрунтованої підозри» як стандарту доказування у кримінальному провадженні, яка є безумовною, щоправда – «законодавчо замовчуваною», підставою здійснення відповідного повідомлення про підозру.

Відтак, наукового осмислення потребує з’ясування питання можливості оскарження такого стандарту доказування у кримінальному провадженні, – як «обґрунтована підозра».

Результати дослідження. На підставі аналізу чинного законодавства та наукової літератури, можна стверджувати, що повідомлення про підозру у кримінальному процесі розглядається щонайменше у декількох значеннях, які перебувають у нерозривному взаємозв’язку, а поділ на які є досить умовним. Зокрема, узагальнюючи, повідомлення про підозру у кримінальному процесі України розглядається, як: вольове рішення (твердження) слідчого,

прокурора в основі якого перебуває внутрішнє переконання відповідних суб'єктів про вчинення особою кримінального правопорушення; процесуальний (письмовий) акт (документ) у кримінальному провадженні (об'єктивована форма внутрішнього переконання слідчого, прокурора); діяльність слідчого, прокурора під час кримінального провадження (комплекс процесуальних дій слідчого, прокурора щодо організації та безпосереднього вручення письмового повідомлення про підозру у кримінальному провадженні); етап досудового розслідування кримінального провадження; інститут кримінально-процесуального права.

Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України під час досудового розслідування до слідчого судді може бути оскаржено повідомлення слідчого, прокурора про підозру після спливу одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду із обвинувальним актом – підозрюваним, його захисником чи законним представником [1]. Згідно з п. 1⁻¹ ч. 2 ст. 307 КПК України за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора слідчий суддя може постановити ухвалу про скасування повідомлення про підозру.

Аналізуючи практику розгляду слідчими суддями скарг на повідомлення про підозру у кримінальному провадженні, можна стверджувати, що на практиці повідомлення про підозру оскаржується у таких значеннях, як діяльність слідчого, прокурора у кримінальному провадженні; рішення (твердження, внутрішнє переконання) слідчого, прокурора; процесуальний (письмовий) акт (документ) у кримінальному провадженні.

Зокрема, слідчі судді скасовували повідомлення про підозру, яке було оскаржене у кримінальному провадженні, на підставі наявності процесуальних порушень, що були пов'язані із врученням підозри слідчим. У такому контексті, увага слідчих суддів була спрямована на оцінку дотримання слідчим, прокурором передбаченого законом порядку повідомлення про підозру, як одного із *видів діяльності, комплексу (системи) процесуальних дій слідчого та прокурора*, що спрямовані на організацію та безпосереднє вручення відповідного письмового повідомлення у кримінальному провадженні. За таких умов слідчі судді здійснюють оцінку дій слідчого та прокурора на предмет їх відповідності закону.

Зокрема, до найбільш поширених порушень, що допускають слідчі, прокурори у зв'язку із повідомленням про підозру у кримінальному провадженні, слід віднести наступні: повідомлення про підозру здійснювалось до внесення відомостей в ЄРДР; недотримання, передбаченого законом порядку вручення повідомлення про підозру (відповідно до ст. 278 КПК України письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень; письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання); недотримання вимог, щодо особливостей повідомлення про підозру окремій категорії осіб, що визначаються главою 37 КПК України (вручення особі письмового повідомлення про підозру прокурором не відповідного рівня з порушенням вимог, передбачених ст. 481 КПК України).

Оскарження повідомлення про підозру в якості письмового *процесуального акта (документа)*, що приймається слідчим, прокурором у кримінальному провадженні, передбачає оцінку слідчими суддями форми та змісту відповідного письмового повідомлення про підозру.

Відповідно до ст. 277 КПК України, яка передбачає зміст письмового повідомлення про підозру, відповідне повідомлення має містити такі відомості: прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення; анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру; найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення; зміст підозри; правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України

про кримінальну відповідальність; стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру; права підозрюваного; підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення.

Відтак, підставами для прийняття слідчими суддями ухвал про скасування письмового повідомлення про підозру у кримінальному провадженні були порушення у формі недотримання вимог ст. 277 КПК України щодо форми та змісту письмового повідомлення про підозру (відсутність у повідомленні про підозру усіх відомостей, що передбачені відповідною статтею КПК України; наявність підпису слідчого, який не складав відповідне повідомлення про підозру; відсутність погодження прокурора та інші).

Таким чином, якщо можливість оскаржити стороною захисту повідомлення про підозру у кримінальному провадженні як письмового процесуального акта (документа) та діяльності (системи процесуальних дій) слідчого, прокурора у зв'язку із врученням особі відповідного письмового повідомлення, не викликає будь-яких сумнівів (хоч ефективність і доцільність реалізації стороною захисту відповідного права, залишається не до кінця зрозумілою, оскільки усунення слідчим, прокурором виявлених порушень щодо порядку вручення, форми та змісту письмового повідомлення про підозру, що стали підставою для його скасування слідчим суддею у кримінальному провадженні, в подальшому не позбавляють можливості повторно здійснити відповідне повідомлення про підозру у кримінальному провадженні стороною обвинувачення), то можливість реалізації стороною захисту права на оскарження повідомлення про підозру у кримінальному провадженні в якості вольового рішення (твердження) слідчого, прокурора в основі якого перебуває *внутрішнє переконання* відповідних суб'єктів про вчинення конкретною особою відповідного кримінального правопорушення є сумнівною.

Повідомлення особі про підозру у кримінальному провадженні здійснюється на підставі стандарту доказування «обгрунтована підозра», хоч законодавець прямо не зазначив про необхідність її встановлення для прийняття відповідного рішення у кримінальному провадженні. Однак, такий висновок можна отримати не лише на підставі здорового глузду, але також на підставі проаналізованої прецедентної практики ЄСПЛ та національного законодавства.

Відтак, «обгрунтована підозра» є одним із стандартів доказування у кримінальному провадженні. Стандарт доказування у кримінальному провадженні – це закріплені у кримінальному процесуальному законодавстві та правових позиціях вищих судових інстанцій правила, що охоплюють кількісну та якісну складову доказування, виконання яких стороною обвинувачення (в окремих випадках, – також стороною захисту) забезпечує рівень переконання (переконаності), придатний для ухвалення процесуальних рішень, що обмежують права та свободи особи у кримінальному провадженні [2, с. 250].

Стандарт доказування «обгрунтована підозра» є найнижчим за рівнем переконаності стандарт доказування у кримінальному провадженні, який застосовується уповноваженими законом особами для прийняття поточних (проміжних) рішень, пов'язаних із обмеженням прав підозрюваного, обвинуваченого під час кримінального провадження та полягає у встановленні ймовірності (припущення) вчинення особою певного діяння, яка обумовлюється здоровим глуздом та об'єктивними даними, які можна перевірити під час кримінального провадження та які спонукали б неупереджену та розумну особу вдатися до практичних дій, щоб з'ясувати, чи є така підозра обгрунтованою [2, с. 143–144].

Обгрунтована підозра, як зазначається у науковій літературі, це багаторівнева категорія (оскільки в ході здійснення кримінального провадження «обгрунтована підозра» повинна збільшуватись за рівнем «обгрунтованості» припущення про вчинення кримінального правопорушення конкретною особою). Тому відповідний стандарт доказування не є «статичною» категорією, він наділений «динамічним» триваючим характером (наприклад, «обгрунтованість» підозри під час застосування запобіжного заходу повинна продовжувати не лише існувати, але також повинна збільшуватись за рівнем обгрунтованості.

Ступінь обґрунтованості підозри, який став підставою для обрання запобіжного заходу не може бути прийнятним для вирішення питання про продовження строків його застосування, оскільки відповідний запобіжний захід застосовується з метою сприяти розслідуванню, яке повинно або підтвердити підозру, або спростувати її (початковий рівень (ступінь) обґрунтованості підозри) [2, с. 109-143].

Таким чином, рівень переконаності слідчого та прокурора, необхідний для прийняття рішення про здійснення повідомлення особі про підозру, обумовлюється рівнем «обґрунтованості» підозри, який, своєю чергою, залежить від вагомості доказів, що його підтверджують.

У ч. 1 ст. 276 КПК України законодавець закріпив різні рівні «обґрунтованості» підозри для різних підстав повідомлення про підозру. Зокрема, повідомлення про підозру здійснюється у випадках: затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; обрання до особи одного з передбачених КПК України запобіжних заходів; наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення [1].

Рівень переконаності слідчого, прокурора, який необхідний для прийняття рішення про повідомлення особі про підозру, залежно від підстав такого повідомлення буде різним, з огляду на достатність інформації, яка перебуває у їхньому розпорядженні. Якщо особі повідомлено про підозру на підставі її затримання на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення, то «обґрунтованість» підозри за такої підстави буде мінімальною, оскільки, підозра у такому випадку обґрунтовується, і це відповідно до закону є достатньо, лише фактом затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення.

Що ж до рівня обґрунтованості підозри у випадку, коли повідомлення про підозру здійснюється з підстави наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення та/або з підстави обрання щодо особи одного із запобіжних заходів, варто зауважити, що рівень переконаності слідчого, прокурора, необхідний для такого повідомлення за відповідними підставами та у відповідності до стандарту доказування «обґрунтована підозра» буде також різним.

Враховуючи вищевикладене, отримуємо висновок про те, що у випадку оскарження стороною захисту повідомлення про підозру по суті (як твердження (рішення, внутрішнього переконання) слідчого, прокурора про підозру особи у вчиненні відповідного кримінального правопорушення) слідчі судді повинні вдатись в оцінку наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення та визначення достатнього мінімального рівня внутрішнього переконання відповідних суб'єктів, який надав можливість слідчому, прокурору здійснити відповідне повідомлення у кримінальному провадженні.

На підставі відповідного висновку виникає риторичне запитання: Чи здійснюють слідчі судді у такому випадку під час досудового розслідування кримінального провадження функцію правосуддя?

Відтак, оскаржити повідомлення про підозру у кримінальному провадженні по суті не можливо, оскільки відповідний рівень внутрішнього переконання слідчого, прокурора для здійснення повідомлення про підозру у момент такого повідомлення не може піддаватись в подальшому оцінці слідчим суддею у стадії досудового розслідування.

Відповідний рівень обґрунтованості підозри (внутрішнього переконання) слідчого, прокурора апіорі не може бути оскаржене, перевірене, оцінене, спростоване чи підтвержене слідчим суддею під час досудового розслідування кримінального провадження, зважаючи на правову природу законодавчо визначених підстав повідомлення про підозру та змісту функції «обвинувачення» у кримінальному провадженні.

Для прикладу, безпосередньо сам факт «виявлення» особи (або у сукупності з іншими обставинами) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; безпосередньо після його вчинення чи під час безпосереднього переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні, створює необхідний рівень переконаності для прийняття рішення

про затримання особи та обумовлює «обґрунтованість» підозри лише на момент її затримання.

Разом із цим, візьмемо до уваги практику ЄСПЛ, який у своїх рішеннях неодноразово зазначав: «для того, щоб затримання особи за обґрунтованою підозрою було виправданим у відповідності до ст. 5 п. 1 (с) Конвенції, поліція не повинна мати докази, достатні для пред'явлення обвинувачення, *ані в момент затримання*, *ані під час перебування заявника під вартою*. Так само не обов'язково, щоб затриманій особі в подальшому було пред'явлено обвинувачення або ця особа постала перед судом. Ціллю попереднього взяття особи під варту є забезпечення подальшого проведення розслідування кримінального провадження, *яке повинно підтвердити або розсіяти підозру, яка стала підставою для затримання особи*»; «питання про те, що затримання особи є виправданим тільки тоді, коли доведено факт вчинення та характер інкримінованих правопорушень, *ставити не можна*, оскільки це є завданням попереднього розслідування, сприяти якому має затримання»; «факти, які є причиною виникнення підозри не повинні бути *такими ж переконливими, як ті, що є необхідними для обґрунтування обвинувального вироку чи й просто висунення обвинувачення*, черга якого надходить на наступній стадії процесу кримінального розслідування» [3, с. 239].

Таким чином, слідчі судді не зможуть здійснити «оцінку рівня внутрішнього переконання» слідчого, прокурора, що став підставою для повідомлення особі про підозру, не вдаючись при цьому в оцінку вини особи під час досудового розслідування. У такому випадку, «м'яко кажучи», слідчі судді здійснюють не властиву їм функцію на стадії досудового розслідування.

Відтак, не зрозумілою видається практика слідчих суддів, які скасовують повідомлення про підозру, що було оскаржене по суті у кримінальному провадженні. Для прикладу, наведемо короткий витяг з ухвали слідчого судді про скасування повідомлення про підозру: «... слідчий суддя, заслухавши думку захисника, яка просила скаргу задовольнити, слідчого та прокурора, дослідивши матеріали скарги та долучені до неї документи та вивчивши матеріали кримінального провадження, які стали підставою для повідомлення про підозру, прийшов до висновку про необхідність задоволення скарги, виходячи із наступного слідчий суддя доходить висновку про те, що повідомлення про підозру особі було здійснено в порядку, передбаченому КПК України, однак зміст такого повідомлення не відповідає вимогам кримінального процесуального закону.

Для вирішення питання щодо обґрунтованості повідомленої підозри оцінка наданих слідчому судді доказів здійснюється не в контексті оцінки доказів з точки зору їх достатності і допустимості для встановлення вини чи її відсутності у фізичної або юридичної особи за вчинення злочину, доведення чи не доведення винуватості особи, з метою досягнення таких висновків, які необхідні суду при постановленні вироку, а з тією метою, щоб визначити вірогідність та достатність підстав причетності тієї чи іншої особи до вчинення кримінального правопорушення, а також чи є підозра обґрунтованою, щоб виправдати подальше розслідування або висунення обвинувачення ... При цьому слідчий суддя нагадує, що обставини здійснення підозрюваним конкретних дій та доведеність його вини, потребують перевірки та оцінки у сукупності з іншими доказами у кримінальному провадженні під час подальшого досудового розслідування... Слідчий суддя вважає, що достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення відсутні ... З матеріалів кримінального провадження вбачається, що сторона захисту наголошувала на те, що на фінансових документах, на які посилається слідство, стоїть підпис, який не належить підозрюваному. Однак жодних судово-почеркознавчих експертиз, які б достовірно встановили, чи належить підпис підозрюваному на видатковій касовому ордері стороною обвинувачення не призначено. Відповідно до витягу Державної прикордонної служби України в зазначену дату вчинення злочину, а саме 10 листопада 2017 року особа перебувала за межами України. Також у матеріалах кримінального провадження, відсутні докази про те, що підозрюваний перебував у трудових відносинах з відповідною юридичною особою ... Аналізуючи надані слідчим для вивчення матеріали кримінального провадження щодо обґрунтованості повідомлення про підозру слідчий суддя, вважає, що зміст таких матеріалів не може свідчити

про існування фактів і інформації, які можуть переконати об'єктивного спостерігача, що особа, про яку йдеться, могла вчинити правопорушення, а отже про існування обґрунтованої підозри у вчиненні відповідною особою кримінального правопорушення» [4].

Як бачимо з вищенаведеного, незважаючи на належний рівень мотивування прийнятого рішення слідчим суддею у стадії досудового розслідування кримінального провадження здійснено по суті функцію правосуддя.

Крім цього, у контексті та із врахуванням вищенаведеного, не до кінця зрозумілою, в силу своєї абсурдності, є позиція законодавця, який «надав» право підозрюваному, його захиснику та законному представнику оскаржувати повідомлення про підозру лише після спливу одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду із обвинувальним актом.

Згідно законодавчої «логіки» сторона захисту після двох місяців з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину набуває «примарної» можливості оскаржити рівень «обґрунтованості» підозри, який існував на момент прийняття рішення слідчим, прокурором про вручення особі відповідного повідомлення. При цьому, законодавця не хвилює факт, що після двох місяці досудового розслідування кримінального провадження з моменту повідомлення про підозру рівень обґрунтованості підозри про вчинення особою кримінального правопорушення повинен збільшитись, враховуючи вищенаведені ознаки обґрунтованої підозри як стандарту доказування у кримінальному провадженні. Про оскарження якого рівня обґрунтованості підозри може йтися після спливу двох місяців із моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення?

Попри вже отриманий вище висновок про неможливість оскарження повідомлення про підозру по суті, все ж законодавчо передбачена можливість оскарження повідомлення про підозру з підстав недотримання слідчим, прокурором передбачених законом вимог щодо порядку вручення, форми та змісту відповідного письмового повідомлення, у контексті чого, цікавим видається запитання: Чому законодавець не надає право стороні захисту оскаржити повідомлення про підозру у строк, передбачений ч.1 ст. 304 КПК України? Зокрема, скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора, передбачені ч. 1 ст. 303 КПК, можуть бути подані особою протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності.

Відтак, для чого необхідно очікувати спливу двох (одного) місяця із моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину (проступку) для оскарження допущених слідчим, прокурором порушень щодо форми, змісту чи порядку здійснення повідомлення про підозру у кримінальному провадженні?

Законодавець все ж «не до кінця усвідомлено» передбачає можливість оскарження того рівня обґрунтованості підозри, який існує на момент спливу двох (одного) місяців з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, «забуваючи» при цьому, що до повноважень слідчого судді належить здійснення у порядку, передбаченому КПК України, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, а не виконання функції правосуддя у стадії досудового розслідування кримінального провадження.

Чи здійснює слідчий суддя захист прав, свобод та інтересів підозрюваного у кримінальному провадженні скасовуючи повідомлення про підозру? Адже у випадку незаконного переслідування особи та скасування повідомлення про підозру під час досудового розслідування кримінального провадження особа втрачає право на відшкодування шкоди у зв'язку з незаконними діями органів досудового розслідування та прокуратури. Зокрема, відповідно до п. 1⁻¹ ч.1 ст. 2 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» право на відшкодування шкоди в розмірах і в порядку, передбачених цим Законом, виникає у випадках: ... встановлення у рішенні суду (крім ухвали суду про призначення нового розгляду) факту незаконного повідомлення про

підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують чи порушують права та свободи громадян, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів.

Тому право на відшкодування шкоди у зв'язку з незаконним повідомленням про підозру виникає в особи лише у тому випадку, коли відповідний факт був предметом розгляду суду під час судового розгляду та встановлений рішенням суду!

Якщо обґрунтована підозра під час досудового розслідування не досягає достатнього рівня для складання обвинувального акту та направлення його до суду, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК України прокурор закриває кримінальне провадження у зв'язку з невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати під час досудового розслідування кримінального провадження. Прийняття постанови прокурором про закриття кримінального провадження з відповідної підстави забезпечує особі право на відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів досудового розслідування та прокуратури.

Таким чином, прийняття слідчим суддею ухвали про скасування повідомлення про підозру у кримінальному провадженні за результатами розгляду скарги підозрюваного, його захисника чи законного представника на відповідне повідомлення та в цілому реалізація стороною захисту права на оскарження повідомлення про підозру, якби це дивно не звучало, - суперечить презумпції невинуватості особи у кримінальному провадженні (ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом), принципам кримінального провадження: доступу до правосуддя (кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону) та забезпечення права на захист (підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені КПК України, в тому числі відповідно до п.17 ч.1 ст. 42 КПК України право вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися).

Висновки. На жаль, законодавець не передбачив належного, ефективного механізму реалізації права підозрюваного, його захисника чи законного представника на оскарження повідомлення про підозру у кримінальному провадженні. Більше того, оскаржити повідомлення про підозру по суті не можливо, зважаючи на правову природу «обґрунтованої підозри» як стандарту доказування у кримінальному провадженні.

Із урахуванням концепції КПК України та системного тлумачення його норм, «логіка» законодавця щодо закріплення права оскаржувати повідомлення про підозру залишається незрозумілою, а стороні захисту у кримінальному провадженні, на жаль, залишається: *contra spem spero!*

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий 13 квітня 2012 року № 4651-VI // *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Заголовок з екрана.

2. Павлишин А.А., Слюсарчук Х.Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні [Текст] / А.А. Павлишин, Х.Р. Слюсарчук. Львів : Видавництво ТзОВ «Колір ПРО», 2018. 292 с.

3. Слюсарчук Х.Р. Стандарт доказування «обгрунтована підозра» у кримінальному провадженні // *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія право.* 2017. Випуск 42. С. 238–241.

4. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києві від 06 березня 2019 року у справі № 761/8619/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80326036>.

